

המחלוקת ההלכתית שהובילה לשריפת ספרי מרן הגר"ע יוסף

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל הלך בדרכי פסיקותיו של מרן ה'שולחן ערוך' וחלק רבות על מרן רבי יוסף חיים ה'בן איש חי'; מתברר כי בשל פסיקותיו היו ששרפו את ספרו 'יביע אומר' (היסטוריה)

66 ישראל שפירא | ניכר השבת | כ"ח בתשרי | 23.10.22

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל (צילום: Kobi Gideon / FLASH90)

פרק א': כידוע, מרן הגר"ע יוסף זצ"ל הלך בדרכי פסיקותיו של מרן ה'שולחן ערוך' רבי יוסף קארו, וחלק רבות על מרן רבי יוסף חיים ה'בן איש חי' גדול חכמי בגדאד - למרות היות הגר"ע בן העדה הבבלית.

דוגמאות לכך יש רבות, נציין אחת מהם: בימי "עשרת ימי תשובה" בתפילת העמידה במקום הסיומת של "מלך אוהב צדקה ומשפט" יש לסיים בברכת "המלך המשפט".

הבן איש חי זיע"א (ללא קרדיט)

מה הדין של מי שטעה ואמר בטעות "מלך אוהב צדקה ומשפט"? מחלוקת: **'השולחן ערוך'** פוסק שחוזר, לעומת **הרמ"א וה'בן איש חי'** שנוקטים שלא צריך לחזור.

כנגד צורת פסיקה זו של ה'בן איש חי' שהלך כדעת האשכנזים, מרן הגר"ע יוסף **החזיר עטרה ליושנה** ופסק שחובה בארץ ישראל להקשיב בקול מרן ה'שולחן ערוך' כי הוא **רבה של ארץ ישראל**, ולא של ה'בן איש חי' רבה של בגדאד. מה מצער לדעת שעל פסק זה של מרן הגר"ע יוסף שחלק על מרן ה'בן איש חי', היו ששרפו את ספרו 'יביע אומר'. את זאת אנו למדים מגיליון 'בית מרן' לראש השנה תשפ"א מס' 269 בו הגר"י יוסף ביאר היאך אירע שבבגדאד פסקו כמו אשכנזים.

צדקה לקבל את פניו ולבקרו, והוא כיבד את מרן בכבוד גדול, הוא שמע על גדלותו כבר בבגדאד, עדיין לא היה יביע אומר, אבל שמעו על מרן שמה. יום למחרת, בא לחכם נסים איזה חכם בבלי, ואמר: איך קיבלת אותו? אתה יודע שהוא מקעקע את ההלכות של רבינו יוסף חיים? וכי הבן איש חי טעה ח"ו? מה נדע אנחנו ולא ידע הוא... האמת היא שמרן לא קעקע את ההלכות של הבן איש חי, אלא החזיר עטרה ליושנה וחזק את פסקי מרן השלחן ערוך, אבל כך אמר לו, ומאז חכם נסים כדורי יצא נגד מרן בשצף קצף. אחד האנשים שאל אותו, כבוד הרב, אפשר לשרוף את "יביע אומר"? אמר לו, תעשה מה שאתה מבין. ככה ענה לו! לקחו את ספרי "יביע אומר" והלכו לפתח בית כנסת מנחת יהודה במחנה יהודה והעלו אותם באש. מרן זצ"ל כאב לו מאוד, הוא הלך לחכם אפרים הכהן - אביו של יבדל לחיים חכם שלום - ואמר לו: תראה מה עושה לי אותו חכם, אני מחזק את פסקי מרן השלחן ערוך כי קיבלנו את הוראותיו, והוא נלחם בי. הלך חכם אפרים הכהן לחכם נסים כדורי ודיבר על ליבו, אבל ללא הועיל, הוא אמר: בשום פנים ואופן, וקידש מלחמה על מרן עד ימיו האחרונים.

מרן זצ"ל נבחר לרב ראשי בז' חשון תשל"ג, מרן הלך לכותל ואני התלוותי אליו, כשחזרנו לרכב אמר לי מרן: ראית את אותו אחד שהתעלם ממני ולא ניגש אלי? כולם ניגשו לומר "מזל טוב", גם אשכנזים וחסידיים לבושי כתונת פסים, אדם נבחר לתפקיד חשוב כזה מוחלים לו כל עוונותיו, אבל הוא סובב את פניו והלך. תדע שפעם הוא היה אוהב אותי ומכבד אותי, אבל מאז ששמע שאני חולק על הבן איש חי הסיר פניו ממני. מרן סיפר את זה גם לרב אלישיב, ואמר, אני לא מבין, זו דרכה של תורה. גם הרב אלישיב שהלך בהרבה הלכות כמו החזון איש, אבל בכמה הלכות - כמו בדין מעמיד דמעמיד בסוכה - חלק עליו כדרכה של תורה. אפשר לחלוק, ובלבד שיחלוק עם שכל ויביא ראיות ויסביר דבריו טוב, לא יחלוק סתם ויאמר: זכותי לחלוק. מרן זצ"ל לא נשבר והמשיך בדרכו, מישהו אחר בודאי היה נשבר אם היו נלחמים בו ושורפים לו את הספרים, אבל האמת שגם לרמב"ם כך עשו, חמשים שנה אחר פטירתו אספו את כל ספריו על המצבה שלו ושרפו אותם באש. אומרים, שכל מי שנהיה מורה הוראה בישראל

עלון "בית מרן" בו נכתב על האירוע המצער של שריפת ספרי מרן הגר"ע יוסף זי"ע

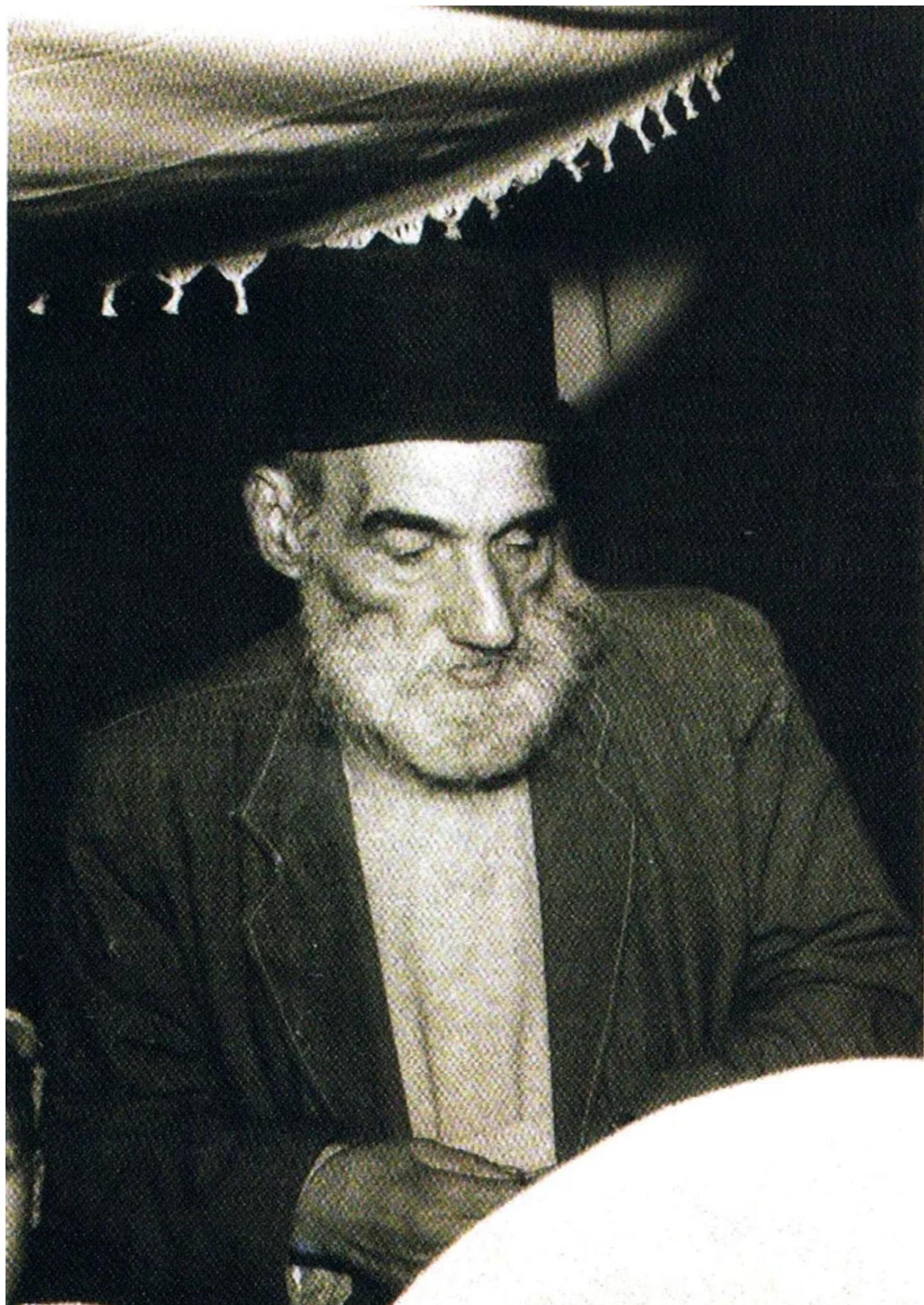
הגר"י יוסף סיפר בשמו של הגאון רבי **עמרם אבורביע** שלפני מאתיים שנים, שלא היו הרבה חכמים בבגדאד, "אומנם היו הרבה מקובלים אבל בעלי הלכה לא היו", והלכו והביאו את הרב צדקה חוצ'ין מדמשק לכהן כרב, ולאחר שנפטר הביאו רב אשכנזי, שלימד אותם את כל ההלכות כפסק הרמ"א ושאר הפוסקים האשכנזים, **"הוא [הבן איש חי] לא ידע שכן תיקן להם הגאון האשכנזי"**, וכאן מוסיף הגר"י יוסף שמסתמך על 'נתיבי עם', שהוא לא הזכיר את שמו של הרב האשכנזי, אבל **"אולי היה חבדניק"** [1], (כנראה שאמר בהומור, שכן הרב חוצ'ין נפטר בשנת תקל"ג (1772), בשעה שהגרש"ז מלאדי מייסד חסידות חב"ד היה בגיל 23 בלבד[2]...).

דבריו המלאים של הגאון רבי עמרם אבורביע מחבר 'נתיבי עם':

[יהודי בגדאד] **"תפסו בכל אלה מנהגי האשכנזים על ידי שבתקופה מסויימת היו תחת השפעת גאון אשכנזי. וא"כ לא משום כך נגרר אחריהם אנחנו הספרדים בכלל, והירושלמים בפרט"**. ('נתיבי עם' סימן תקפ"ב סעיף ז).

ממשיך הגר"י יוסף ואמר שהרב האשכנזי עלום השם, לימד את יהודי בגדאד את הלכות הרמ"א במקום ה'שולחן ערוך', וכך נעלמו מנהגי מרן ה'שולחן ערוך' מיהודי בגדאד.

כאן העיר הגר"י יוסף ש-200 רבנים בדורו סמכו לקבל את פסקי מרן ה'שולחן ערוך' ואלה היו גדולי עולם, כגון הרמ"ק, האלשיך, מהרח"ו, המבי"ט[3], המהרי"ט והרדב"ז[4].





חכם ניסים כדורי שתלמידיו שרפו את "יביע אומר" לצידו של הראב"ד רבי סלמאן חוגי עבודי זצ"ל (באדיבות הרב משה ששון)

הגר"ע יוסף כששמע על הכעס הגדול של חכם **ניסים כדורי** כלפיו, הלך לחכם **אפרים כהן** אביו של חכם **שלום כהן** זצ"ל נשיא 'מועצת החכמים' שניסה לדבר עם חכם ניסים כדורי ולא הועיל, "**וקידש מלחמה על מרן עד ימיו**

מסתבר שהיה חכם עירקי אחד שקידש מלחמה על מרן זי"ע ואפילו כשנבחר בתאריך ז' חשוון תשל"ג לכהן כראשון לציון וליווה הגר"י את אביו לכותל, וכולם איחלו לו 'מזל טוב' אשכנזים חסידים ולבושי כתונת פסים - חוץ מאותו חכם עירקי[8].

מסיים הרב יצחק יוסף את הסיפור הכואב, ואמר שגם הרמב"ם שרפו לו את ספריו, וכל מי שנהיה מורה בישראל רבים קמים נגדו.

בשיחה שערכתי עם מספר חכמי בבל מירושלים תובב"א, נאמר לי שהם **לא מכירים** אירוע של שריפה פומבית של ספרי מרן הגר"ע יוסף, ולא שמעו זאת מאבותיהם מעולם. עוד ציינו, שגם הגאון רבי ניסים כדורי חלק על מורו ורבו ה'בן איש חי', וכדרכם של תלמידי חכמים בכל הדורות (כפי שהובא משמו של הגר"י יוסף: "אפשר לחלוק, ובלבד שיחלוק עם שכל ויביא ראיות ויסביר דבריו טוב, לא יחלוק סתם ויאמר: זכותי לחלוק". עלון 269 הערה 3).

לדבריהם, **הנידון היה** שחכמי בגדאד כעסו על בן עדתם מרן הגר"ע יוסף, שהיה החכם הספרדי הראשון שנגרר אחרי גאוני אשכנז, **וחלק על האריז"ל**, וביטל את סמכותו הבלתי מעורערת בקרב הספרדים, והיה הראשון **במשך 300 שנים** מזמנם של גאוני אר"ץ (עיין שו"ת דברי יוסף אירגאס, סי' ג') שחלק על סמכותו.

לסיום נזכיר את דברי מרן המשגיח **הגר"ש וולבה** זצוק"ל שהתלונן: "מדוע בעיתונים שלנו מובא כתבות של חדשות המתחדשות מידי יום, מה אמר ראש ממשלה פלוני ומה אמר שר פלוני? מדוע לא יהיה מוזכר **בכותרת ראשית** חידוש שחידש ראש ישיבה בסוגיית 'תקפו כהן', וחידוש שחידש ר"מ פלוני בסוגיית 'מקדש במלווה' וכו'[9]".

ואשרינו שזכינו במדור 'היסטוריה ואקטואליה' באתר החדשות הגדול ביותר בעולם החרדי 'כיכר השבת', להעלות סוגיות למדניות של 'דרכי הפסיקה' של גאוני המזרח, לטובת קהל הגולשים שליט"א שצמא לדבר ה'.

• • •

[1] הוספה זו הובאה בעלון 270 נח תשפ"א לרגל 8 שנים לפטירת מרן

[2] מסורת חב"ד שבעל התניא היה בשנה זו בגיל 27. יש לציון שפ"א הגר"י אמר שהרב האשכנזי הגיע לבגדד בשנת תק"ג, (עלון 362), ופ"א אמר שהיה זה בשנת תקל"ג (עלון 270).

[3] לאחר בקשת המחילה, יש להשיג על דבריו הקדושים, שכן המבי"ט לא קיבל באופן נחרץ את פסיקת ה'שולחן ערוך'. ובסוגיה של קדושת פירות נכרי בשמיטה חלק על ה'בית יוסף', וכך נקט לימים החזו"א והסביר זאת, שלמרות שלבית יוסף היה 'מגיד' שלמדו סתרי תורה, אותו ה'מגיד' לא היה יותר גדול מהמבי"ט עצמו.

[4] הובא בעלון 270 פרשת נח תש"פ לרגל 7 שנים לפטירת מרן.

[5] הגר"מ מאזוז כתב כן.

[6] הוספה זו הובאה בעלון 270 פרשת נח תשפ"א לרגל 7 שנים לפטירת מרן.

[7] הוספה זו הובאה בעלון 270 פרשת נח תשפ"א לרגל 7 שנים לפטירת מרן.

[8] יצוין שברור לן שלא מדובר בחכם נסים כדורי שהוא לא איחל מזל טוב להגר"ע יוסף לרגל בחירתו לראש"ל בז' חשוון תשל"ג, שכן חכם נסים כדורי נפטר כבר בכ"א אלול תשל"ב (ראה מבוא לספרו מעשה נסים, ירושלים תשל"ה).

[9] הובא במאמרו של הגאון רבי יוסף חיים סוויסה ר"י תורה ודעת מירושלים מעל דפי מוסף שבת קודש של עיתון

יחד ואמו